

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه بیرجند

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد رشته زبان شناسی همگانی

نشانه شناسی ارتباط غیر کلامی از منظر هرمنوتیک

استاد راهنما:

دکتر جلیل اله فاروقی

استاد مشاور:

فریده فرهادی

نگارش:

شیما رئوفی فرد

اسفند ۱۳۹۱

تقدیم به پدر و مادرم

برای مادرم که مهرش در دلم گرامی و مقدس است.
برای او که سرچشمه‌ی کنجاوی سال‌های کودکی‌ام بود.
او که با گفتن آن همه قصه‌های قدیمی، لذت خیال و شگفتی را به من هدیه داد.
به پدرم که مهرش بنایی شد برای تلاش پرشورم در کسب دانش،
و او که سال‌های رشد مرا سرشار از حکمت کرد.
شکوه نگرش او هنوز سراپای وجودم را فراگرفته است.
از شما سپاسگزارم برای آن کنجاوی که همواره و بی وقفه به جستجویم وا می‌داشت.
شما به من زندگی و عشق را ارزانی داشتید.
اما فراتر از همه
شما دلیلی بودید برای آن‌چه که امروز از زندگی می‌خواهم.
این دفتر را در پاسخ به محبت شما که اولین رهبرانم بودید تقدیمتان می‌کنم.

سپاسگزاری

پس از پیمودن راه‌های فراوان که با حضور شیرین اساتید عزیزم؛ با راهنمایی‌هایشان، شیطنت‌های زیبای دوران تحصیل، نگاه‌های پدر و مادرم؛ با چشمانی پر از برق شوق، خستگی‌های این راه به امید و روشنی راه، تبدیل شد.

اینک:

از آقای دکتر فاروقی که در کمال سعه‌ی صدر، با حسن خلق و فروتنی، از هیچ کمکی در این عرصه بر من دریغ نکردند و مرا از راهنمایی‌های خود در تمام مراحل پژوهش بهره‌مند نمودند، تشکر و قدردانی می‌کنم.

همچنین وظیفه‌ی خود می‌دانم که از استاد مشاورگرانم سرکار خانم فرهادی که مرا در تکمیل این پروژه همراهی کردند و نکته‌هایشان راه‌گشای من در این مجموعه بوده است، صمیمانه تشکر کنم. بر خود لازم می‌دانم از اساتید محترم گروه زبان انگلیسی که در طول سال‌های تحصیل از هیچ کوششی جهت هدایت و آموزش فروگذار نکردند قدردانی نمایم.

از پدر و مادر عزیزم، این دو معلم بزرگوام، که همواره کوتاهی‌های من را نادیده گرفته و از غفلت‌هایم گذشته‌اند و در تمام عرصه‌های زندگی یار و یاور، بی‌چشم‌داشت برای من بوده‌اند، سپاسگزارم. در انتها ستایش می‌کنم تمامی دوستان مهربانم را که در طی این دو سال همیشه در کنارم بودند و تشویق‌ها و دلگرمی‌هایشان به من انگیزه و انرژی فراوان می‌بخشید.

چکیده

آشنایی افراد شرکت‌کننده در ارتباط با نشانه‌های غیرکلامی بسیار اهمیت دارد. اما برداشتی که هر فرد از نشانه‌ها دارد ممکن است از دیگری متفاوت باشد. پس شناخت ویژگی‌های هر فرد برای درک صحیح از ارتباطات غیرکلامی که بخش عمده‌ای از زندگی اجتماعی انسان‌ها را تشکیل می‌دهد، امری اجتناب‌ناپذیر است. در این پژوهش سعی می‌شود نقش ارتباطات غیرکلامی در تفهیم معنی به روش هرمنوتیک بررسی شود و از آنجا که براساس تاویل هرمنوتیکی، هر نشانه بر مبنای عوامل گوناگون، معنای خاصی می‌یابد، به این پرسش پاسخ داده می‌شود که سن، جنسیت و تحصیلات چه تاثیری در تعبیر حرکات و رفتارهای غیرکلامی افراد دارد. آگاهی از جنبه‌های غیرکلامی ارتباط و اثرات آن بر تعامل اجتماعی به ما کمک می‌کند تا در تفسیر نشانه‌ها مهارت بیشتری پیدا کنیم و برداشت‌های دیگران را بهتر کنترل کنیم و با تحلیل عوامل مؤثر بر ارتباطات غیرکلامی از دیدگاه هرمنوتیک، درک متقابل افراد جامعه را ارتقا دهیم تا در آموزش مهارت‌ها و مراودات اجتماعی مفید واقع شود. داده‌های این پژوهش از طریق پرسش‌نامه‌ی تصویری که توسط دانش‌آموزان و دانشجویان تکمیل گردیده، بدست آمده و مورد بررسی قرار گرفته است. نکته‌ی قابل توجه این است که تا کنون ارتباط غیرکلامی از دیدگاه هرمنوتیک مطالعه نشده است. عمده‌ی پژوهش‌ها، بررسی‌هایی است که به مفهوم این‌گونه ارتباط و معنی-شناسی ارتباط غیرکلامی مربوط می‌شود. در این نوشتار نشان داده می‌شود که چگونه متغیرهای جنسیت، سن و میزان تحصیلات مخاطب، به برداشت‌های متفاوت از یک پیام غیرکلامی منجر می‌شود.

واژه‌های کلیدی: ارتباط غیرکلامی، نشانه‌شناسی، هرمنوتیک

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات پژوهش

۲	۱-۱ مقدمه
۲	۲-۱ بیان مسأله
۴	۳-۱ ضرورت و هدف
۴	۴-۱ پرسش‌های پژوهش
۵	۵-۱ فرضیه‌های پژوهش
۵	۶-۱ روش پژوهش
۵	۷-۱ نوآوری پژوهش
۶	۸-۱ ساختار پژوهش

فصل دوم: مبانی نظری پژوهش

۸	۱-۲ مبانی نظری نشانه‌شناسی
۹	۱-۱-۲ تعریف نشانه‌شناسی
۱۰	۲-۱-۲ مفهوم نشانه
۱۱	۳-۱-۲ کاربرد و نقش نشانه‌شناسی
۱۲	۴-۱-۲ دلالت صریح و دلالت ضمنی
۱۳	۵-۱-۲ رمزگان‌ها و نظام‌های هرمنوتیکی

۱۴	۲-۲ مبانی نظری هرمنوتیک
۱۴	۱-۲-۲ چیستی هرمنوتیک
۱۵	۲-۲-۲ تعریف هرمنوتیک
۱۵	۳-۲-۲ تقسیم بندی هرمنوتیک
۱۸	۴-۲-۲ نظریه‌ها
۱۸	۱-۴-۲-۲ متن محوری
۱۹	۲-۴-۲-۲ مؤلف محوری
۱۹	۳-۴-۲-۲ مفسر محوری
۲۰	۵-۲-۲ دیدگاه‌ها و آرای نظریه‌پردازان
۲۰	۱-۵-۲-۲ شلایرماخر
۲۱	۲-۵-۲-۲ دیلتای
۲۱	۳-۵-۲-۲ هایدگر
۲۱	۴-۵-۲-۲ گادامر
۲۲	۵-۵-۲-۲ ریکور
۲۲	۶-۵-۲-۲ بارت
۲۳	۶-۲-۲ ارتباط نسبی‌گرایی و هرمنوتیک
۲۳	۷-۲-۲ تفسیر

- ۲۴..... ۸-۲-۲ نظریه‌ی دریافت
- ۲۵..... ۳-۲ مبانی نظری ارتباط غیر کلامی
- ۲۵..... ۱-۳-۲ ارتباط غیر کلامی چیست
- ۲۵..... ۲-۳-۲ تعاریف
- ۲۶..... ۳-۳-۲ نظریه‌های ارتباط غیر کلامی
- ۲۶..... ۱-۳-۳-۲ ادوارد هال
- ۲۷..... ۲-۳-۳-۲ پاول اکمن و والس فریسن
- ۲۷..... ۳-۳-۳-۲ مارک نپ و آلبرت مهربان
- ۲۸..... ۴-۳-۳-۲ ری ال بپردویسل
- ۲۸..... ۴-۳-۲ جنبش‌شناسی
- ۲۸..... ۱-۴-۳-۲ رویکرد ساختاری جنبش‌شناسی
- ۲۹..... ۲-۴-۳-۲ رویکرد متغیر ظاهری جنبش‌شناسی
- ۲۹..... ۵-۳-۲ اصول و ویژگی‌ها
- ۲۹..... ۶-۳-۲ تفاوت پیام‌های کلامی و غیر کلامی
- ۳۰..... ۱-۶-۳-۲ تفاوت پیوستگی
- ۳۰..... ۲-۶-۳-۲ تفاوت زبانی
- ۳۰..... ۳-۶-۳-۲ تفاوت مطلق
- ۳۰..... ۷-۳-۲ رفتار غیر کلامی در برابر ارتباط غیر کلامی

۳۲ ۸-۳-۲ کارکردهای پیامهای غیر کلامی

۳۲ ۹-۳-۲ فرهنگ و ارتباط غیر کلامی

فصل سوم: پیشینه‌ی مطالعات غیر کلامی

۳۴ ۱-۳ اولین مطالعات در زمینه‌ی ارتباط غیر کلامی

۳۵ ۲-۳ پیشینه‌ی مطالعات ارتباط غیر کلامی

فصل چهارم: تحلیل داده‌های پژوهش

۴۴ ۱-۴ جمع‌آوری داده‌ها

۴۴ ۱-۱-۴ جامعه‌ی پژوهش

۴۴ ۲-۱-۴ شیوه‌ی نمونه‌گیری پژوهش

۴۴ ۳-۱-۴ ابزار پژوهش

۴۵ ۴-۱-۴ افراد گروه نمونه بر اساس محل تحصیل

۴۵ ۵-۱-۴ شیوه‌ی اجرای پرسشنامه و جمع‌آوری داده‌ها

۴۵ ۶-۱-۴ شیوه‌ی تجزیه و تحلیل داده‌ها

۴۶ ۲-۴ آزمون فرضیه‌ها و تحلیل داده‌ها

۴۶ ۳-۴ پرسش‌نامه

فصل پنجم: نتیجه‌گیری

۱۰۵ ۱-۵ مروری بر فصل‌های پیشین

۱۰۷	۲-۵ پاسخ به پرسش‌های پژوهش
۱۱۰	۳-۵ پیشنهادات
۱۱۱	کتاب‌شناسی

فهرست جدول‌ها و نمودارها

عنوان و شماره	صفحه
جدول ۱-۲ رفتار و ارتباط غیرکلامی	۳۱
جدول ۱-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت، سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۱-۴	۴۹
جدول ۱-۱-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۱-۴	۵۰
نمودار ۱-۱-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۱-۴	۵۰
جدول ۲-۱-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت برای تصویر ۱-۴	۵۱
نمودار ۲-۱-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت برای تصویر ۱-۴	۵۱
جدول ۲-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت، سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۲-۴	۵۴
جدول ۱-۲-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۲-۴	۵۵
نمودار ۱-۲-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۲-۴	۵۵
جدول ۲-۲-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت برای تصویر ۲-۴	۵۶
نمودار ۲-۲-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت برای تصویر ۲-۴	۵۶
جدول ۳-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت، سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۳-۴	۵۹
جدول ۱-۳-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۳-۴	۶۰
نمودار ۱-۳-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۳-۴	۶۰
جدول ۲-۳-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت برای تصویر ۳-۴	۶۱
نمودار ۲-۳-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت برای تصویر ۳-۴	۶۱

- جدول ۴-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت، سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۴-۴ ۶۴
- جدول ۱-۴-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۴-۴ ۶۵
- نمودار ۱-۴-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۴-۴ ۶۵
- جدول ۲-۴-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت برای تصویر ۴-۴ ۶۶
- نمودار ۲-۴-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت برای تصویر ۴-۴ ۶۶
- جدول ۵-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت، سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۵-۴ ۶۹
- جدول ۱-۵-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۵-۴ ۷۰
- نمودار ۱-۵-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۵-۴ ۷۰
- جدول ۲-۵-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت برای تصویر ۵-۴ ۷۱
- نمودار ۲-۵-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت برای تصویر ۵-۴ ۷۱
- جدول ۶-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت، سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۶-۴ ۷۴
- جدول ۱-۶-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۶-۴ ۷۵
- نمودار ۱-۶-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۶-۴ ۷۵
- جدول ۲-۶-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت برای تصویر ۶-۴ ۷۶
- نمودار ۲-۶-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت برای تصویر ۶-۴ ۷۶
- جدول ۷-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت، سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۷-۴ ۷۹
- جدول ۱-۷-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۷-۴ ۸۰
- نمودار ۱-۷-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۷-۴ ۸۰
- جدول ۲-۷-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت برای تصویر ۷-۴ ۸۱

- نمودار ۲-۷-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت برای تصویر ۷-۴ ۸۱
- جدول ۸-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت، سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۸-۴ ۸۴
- جدول ۱-۸-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۸-۴ ۸۵
- نمودار ۱-۸-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۸-۴ ۸۵
- جدول ۲-۸-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت برای تصویر ۸-۴ ۸۶
- نمودار ۲-۸-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت برای تصویر ۸-۴ ۸۶
- جدول ۹-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت، سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۹-۴ ۸۹
- جدول ۱-۹-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۹-۴ ۹۰
- نمودار ۱-۹-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۹-۴ ۹۰
- جدول ۲-۹-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت برای تصویر ۹-۴ ۹۱
- نمودار ۲-۹-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت برای تصویر ۹-۴ ۹۱
- جدول ۱۰-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت، سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۱۰-۴ ۹۴
- جدول ۱-۱۰-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۱۰-۴ ۹۵
- نمودار ۱-۱۰-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۱۰-۴ ۹۵
- جدول ۲-۱۰-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت برای تصویر ۱۰-۴ ۹۶
- نمودار ۲-۱۰-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت برای تصویر ۱۰-۴ ۹۶
- جدول ۱۱-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت، سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۱۱-۴ ۹۹
- جدول ۱-۱۱-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۱۱-۴ ۱۰۰
- نمودار ۱-۱۱-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس سن و مقطع تحصیلی برای تصویر ۱۱-۴ ۱۰۰

جدول ۲-۱۱-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت برای تصویر ۱۱-۴ ۱۰۱

نمودار ۲-۱۱-۴ توصیف آزمودنی‌ها بر اساس جنسیت برای تصویر ۱۱-۴ ۱۰۱

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱ مقدمه

ارتباط فرآیندی است برای انتقال و یا تبادل اطلاعات بین افراد جامعه و آن‌چنان حائز اهمیت است که جزئی از نیازهای انسان محسوب می‌شود. همه‌ی فعالیت‌های گفتاری و نوشتاری و رفتاری بشر که برای انتقال مفهوم و منظور از فردی به فرد دیگر به کار می‌رود در این حیطه قرار می‌گیرد. حال این انتقال مفهوم ممکن است یک اطلاع‌رسانی ساده باشد و هدف تنها انتقال پیام است یا اینکه هدف آن، علاوه بر انتقال پیام، دریافت واکنش مخاطب است.

در ارتباطات کلامی، وسیله‌ی انتقال مفاهیم، زبان است و توسط کلمه، تلفظ، جمله و شیوه‌ی بیان آن موضوعی از شخصی به شخص دیگر انتقال می‌یابد. در این فرآیند تصور شنونده از وقایع، همانند گوینده می‌باشد. اما همان‌گونه که می‌دانیم ارتباط کلامی تنها راه ارتباطی انسان‌ها نیست. با توجه به مفهوم ارتباط کلامی، همه‌ی حالت‌های ارتباطی که به زبان وابسته نیست، زیرمجموعه‌ی ارتباط غیرکلامی قرار می‌گیرند. در این نوع ارتباط، بدون اینکه از اصطلاحات زبانی استفاده کنیم، می‌توانیم ایده‌ها و مفاهیم مورد نظر را منتقل و تفسیر کنیم.

در تفسیر این‌گونه ارتباط، یکی از روش‌های مناسب، روش هرمنوتیکی است. کسانی که در زمینه‌ی هرمنوتیک به پژوهش پرداخته‌اند، معتقدند که هر پدیده‌ی اجتماعی باید با در نظر گرفتن شرایط، زمان، بافت و موقعیتی که از آن برخاسته است تفسیر شود. پس باید به بُعد تاریخی و توالی پدیده‌ها توجه کرد. در همین راستا، نیت و انگیزه و خواست پدیدآورنده‌ی موقعیت نیز باید در نظر گرفته شود.

تحلیل محتوا بر پایه‌ی هرمنوتیک از قدیمی‌ترین روش‌های تحلیل محتوا بوده است که برای متون نوشتاری و هر نوع بیان دیگر به کار برده می‌شد تا پیام‌های نهفته در متن شفاف شود. تحلیل محتوا همیشه و در همه‌ی موارد قابل تحلیل به کار نمی‌رود، کاربرد آن فقط در مواردی است که لازم باشد از محتوای پدیده چیزی جز ظاهر آن آشکار شود. روش تحلیل هرمنوتیک در برابر تفسیر، تعبیر، بازگردانیدن و تأویل (hermeneutics) شناخته شده است.

۱-۲ بیان مسأله

در فرایند ارتباط افراد می‌خواهند از عواطف و احساسات یکدیگر اطلاع پیدا کنند. برای این منظور می‌توان مستقیماً از خود آن‌ها سؤال کرد ولی این روش، مناسب نیست چه بسا افراد تمایلی به فاش کردن احساسات درونی خود ندارند و با کلامشان دیگران را گمراه کنند. برای پی بردن به احساسات افراد باید از

شیوه‌های غیرمستقیم و غیرکلامی استفاده کرد. نشانه‌های غیرکلامی غالباً اطلاعات ارزشمندی درباره‌ی احساسات دیگران در اختیار ما می‌گذارند و در بسیاری موارد می‌توانند مؤثرتر از پیام‌های کلامی باشند. با توجه به بررسی‌های انجام شده توسط صاحب‌نظران، می‌توان ارتباط غیرکلامی را در چهار گروه تقسیم بندی کرد:

- جسمی: ارتباط فردی شامل اشاره‌های چهره‌ای، لحن صدا، بو و حرکات بدن
- نمادها: به کارگیری آداب و رسوم مذهبی، منزلت و جایگاه اجتماعی
- علائم: شامل پرچم‌ها، شلیک توپ به نشانه‌ی احترام، آژیر و سوت زدن
- هنرشناسی: ارتباط از طریق موسیقی، بازیگری، مجسمه‌سازی و نقاشی

با توجه به محدودیت زمانی و همچنین هدف پژوهش، در این رساله، فقط ارتباط جسمی افراد شامل حرکات چهره و بدن مورد توجه قرار گرفته است.

یک انسان ممکن است تصمیم به ادامه‌ی گفتگو نگیرد ولی غیرممکن است بتواند رفتاری از خود بروز ندهد. رفتار هر فرد_حالات چهره و حرکات بدن و..._منبعی از نشانه‌های مربوط به احساساتی است که وی تجربه می‌کند.

با توجه به آنچه در بالا گفته شد در برقراری ارتباط بین اقشار متفاوت جامعه، نقش ارتباطات غیرکلامی بسیار پررنگ می‌باشد. تاکنون کتاب‌ها و مقالات زیادی درباره‌ی اینکه علائم غیرکلامی چه مفهومی دارند نوشته شده است ولی همان‌گونه که مشخص است تعبیر این علائم آنچنان کار ساده‌ای نیست؛ مخصوصاً اگر ویژگی‌های خاصی را برای مخاطب در نظر بگیریم. این عوامل می‌تواند مجموعه‌ی عظیمی از متغیرها را دربرگیرد که در این پژوهش فقط به سه متغیر جنسیت، سن و مقطع تحصیلی پرداخته شده است. برای بررسی این نوع ارتباط نیاز به روشی سودمند داریم تا بتوانیم به تفسیر این اطلاعات بپردازیم. از آنجا که هرمنوتیک، موضوع فهم متون و چگونگی ادراک و روند آن را بررسی می‌کند روشی مناسب به نظر می‌رسد. هرمنوتیک جدید، متن را در گرو نیت نویسنده نمی‌داند چون متن در هر خواندنی و هر دوره ای تغییر می‌کند. روش هرمنوتیکی، متن را جدا از گوینده، نویسنده یا خالق آن، مورد بررسی قرار می‌دهد و به مقصود گوینده کاری ندارد. بر اساس تاویل هرمنوتیکی هر نشانه بر مبنای عوامل گوناگون، معنای خاصی می‌یابد. در این صورت می‌توان هر نشانه‌ای را که فرد با برقراری ارتباط غیرکلامی ارسال می‌کند بر مبنای متغیرهای جنس، سن و میزان تحصیلات مخاطب مورد تعبیر قرار داد تا برداشت‌ها و تعبیرات متفاوت افراد مختلف جامعه با توجه به این عوامل، نشان‌گر این موضوع باشد که همه‌ی افراد، درک یکسانی از علائم یکسان ندارند و بافت و موقعیت اجتماعی و فرهنگی تاثیر بسزایی در این امر دارد.

۳-۱ ضرورت و هدف

نقش مهمی که ارتباط غیرکلامی در رفتار اجتماعی انسان بازی می‌کند، برهیچ کس پوشیده نیست و این نقش به اندازه‌ای مهم است که برای شناخت رفتار اجتماعی انسان باید نظام ارتباط غیرکلامی او را بررسی نماییم و لازمه‌ی این بررسی، شناخت نشانه‌ها و نقش آن‌ها در ارتباطات غیرکلامی است زیرا نشانه‌ها به عنوان ابزاری برای ارتباط میان فرستنده و گیرنده‌ی پیام به شمار می‌روند و در تحقق اهداف ارتباطات غیرکلامی حائز اهمیت هستند به طوری که این امر در گرو شناخت کامل طرفین ارتباط، از نشانه‌ها می‌باشد. از آنجا که نشانه‌ها، در فرهنگ‌های مختلف، متفاوت هستند بنابراین توجه و شناخت فرهنگ هر فرد برای درک صحیح از ارتباطات غیر کلامی او ضروری است.

این پژوهش تلاش می‌کند تا ضمن بیان مفاهیم ارتباط غیرکلامی و گذری بر نشانه‌شناسی، به نقش ارتباطات غیرکلامی و بهره‌ای که این نوع ارتباط، از نشانه‌ها، برای ایجاد تفهیم و تسهیم معنی می‌برد، بپردازد و در نهایت به این نتیجه می‌رسد که شناخت هر فرد از فضای حاکم، بر فرهنگی که طرف مقابل ارتباط در آن حضور دارد، او را در استفاده‌ی درست از نشانه‌ها، برای ایجاد یک ارتباط مؤثر، یاری می‌رساند زیرا برداشت افراد از علائم یکسان ارتباط غیرکلامی که بخش عمده‌ای از زندگی اجتماعی انسان‌ها را تشکیل می‌دهد، مشابه نیست. از این رو تحقیق حاضر تلاش کرده است عوامل مؤثر بر ارتباطات غیر کلامی را از دیدگاه هرمنوتیک با هدف ارتقای درک متقابل بررسی نماید.

۴-۱ پرسش‌های پژوهش

در این پژوهش نگارنده تلاش می‌کند که به پرسش‌های زیر پاسخ دهد:

- ۱- جنسیت چه تاثیری بر تعبیر ارتباطات غیر کلامی دارد؟
- ۲- میزان تحصیلات و سن چه نقشی در تفسیر رفتارهای غیر کلامی افراد ایفا می‌کنند؟

۱-۵ فرضیه‌های پژوهش

با توجه به پرسش‌های پژوهش، فرضیه‌های تحقیق بدین صورت هستند:

- ۱- به نظر می‌رسد که زنان و مردان، تعبیراتی متفاوت و ناهمسو را نسبت به ارتباطات غیرکلامی در ذهن می‌پروراند.
- ۲- در هر دوره‌ی تحصیلی، تعبیرات افراد نسبت به ارتباطات غیرکلامی متفاوت است و تعبیرات افراد با بالا رفتن سن و میزان تحصیلات، به آن چه که قصد فرستنده‌ی پیام نزدیک‌تر می‌شود.

۱-۶ روش پژوهش

در این پژوهش ابتدا سعی شده اطلاعات مربوط به نشانه‌شناسی، ارتباط غیرکلامی و هرمنوتیک به صورت کتابخانه‌ای از کتاب‌ها و مقالات مختلف و از طریق جستجوی اینترنتی گردآوری شود. سپس تصاویری تهیه شد که در آن‌ها حرکات بدن و یا حالات چهره مدنظر قرار گرفته بود. در یک تحقیق میدانی این تصاویر که بصورت پرسش‌نامه تنظیم شده بود در اختیار جامعه‌ی آماری قرار گرفت. ۱۵۰ دانش آموز دختر و پسر مقاطع تحصیلی ابتدایی، راهنمایی و دبیرستان شهر مشهد و همچنین ۵۰ دانشجوی دختر و پسر دانشگاه فردوسی که در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ مشغول به تحصیل بودند، به صورت تصادفی انتخاب شده و پرسش‌نامه‌ها را تکمیل نمودند. سپس نتایج بدست آمده از این پرسش‌نامه‌ها مورد تحلیل قرار گرفت و بر اساس این تحلیل‌ها نتیجه‌گیری صورت گرفته است.

۱-۷ نوآوری پژوهش

جنبه‌ی نوآوری این طرح مربوط به تلفیق هرمنوتیک و ارتباط غیرکلامی می‌شود. این مبحث، موضوعی کاملاً جدید در زمینه‌ی ارتباط و تفسیر و تاویل می‌باشد. تا آنجا که نگارنده به تحقیق و جستجو پرداخته است، هیچ‌گونه پروژه‌ی پژوهشی، مبحث ارتباط غیرکلامی و چگونگی دخالت متغیرهای جنسیت، سن و مقطع تحصیلی مخاطب را از دیدگاه هرمنوتیک بررسی نکرده است. این نوع تحلیل، دیدگاهی نو در پیش روی جامعه‌شناسان و روانشناسان و زبان‌شناسان قرار می‌دهد که به نوعی با مردم در ارتباطند و امید است برخی از ابهام‌ها را در مورد تفاوت تعبیرات در جامعه از بین ببرد.

۸-۱ ساختار پژوهش

این پژوهش شامل چهار فصل است. پس از پرداختن به مقدماتی پیرامون پژوهش و کلیات آن در فصل اول، مبانی نظری پژوهش، فصل دوم این رساله را تشکیل می‌دهد. از آنجا که موضوع این پژوهش موضوعی بین رشته‌ای است، این فصل به سه بخش نشانه‌شناسی، ارتباط غیرکلامی و هرمنوتیک تقسیم می‌شود.

در فصل سوم، پیشینه‌ای از پژوهش‌های انجام شده ارائه می‌گردد. در این رساله سعی شده است به پژوهش‌هایی در زمینه‌ی ارتباط غیرکلامی که موضوع اصلی این پایان نامه است پرداخته شود. هدف از بررسی این پژوهش‌ها ادامه‌ی آن‌ها و پرهیز از تکرار است.

فصل چهارم که فصل اصلی پژوهش می‌باشد به پرسش‌نامه، روش اجرای آن، نتایج بدست آمده و تحلیل این نتایج اختصاص می‌یابد. در فصل پنجم نیز به جمع‌بندی و نتیجه‌گیری مطالب ارائه شده در فصل‌های گذشته پرداخته خواهد شد.